

**ROLA GŁOŚNEGO CZYTANIA W KSZTAŁTOWANIU
PRZEZ RODZICÓW POSTAW CZYTELNICZYCH
U DZIECI W WIEKU 3-6 LAT (NA PRZYKŁADZIE
MIEJSKIEGO PRZEDSZKOLA NR 3 W KATOWICACH)**

Wstęp

Utwory literackie czytane przez rodziców na dobranoc są dla wielu dorosłych jednymi z najwcześniejszych wspomnień z dzieciństwa. Niemowlęta mają uspokoić, nieco starsze dzieci bardzo lubią oglądać ilustracje, dla nich są przeznaczone książeczki obrazkowe, które przede wszystkim uczą nazywać to, co nas otacza – przedmioty, postacie i zjawiska. Dzięki nim dziecko z czasem nabywa umiejętności odczytywania ikonografii, kojarzenia jej z tekstem i rozumienia go (Dowd Lambert, 2015, s. 29). Dzieci w wieku 3–6 lat potrzebują więcej opowieści, obrazy mają mniejsze znaczenie, ważny staje się tekst, bohaterowie i akcja (Gaschke, 2004, s. 43). Najchętniej zatem słuchają bajek, baśni i legend (Kleiber, 2010, s. 14–19). Przedszkolaki mają ogromną wyobraźnię, którą trzeba stymulować, a książki nadają się do tego najlepiej.

Współczesne dzieciństwo bywa dla wielu samotne, wypełnione mnóstwem zajęć dodatkowych, które w mniemaniu rodziców „zaprocentują” w przyszłości (Świerczyńska-Jelonek, 2006, s. 228). Brakuje czasu lub ochoty na zabawę i spędzanie z dzieckiem wolnego czasu, nie wspominając już o lekturze, opiekunowie przenoszą zatem odpowiedzialność za inicjację literacką dziecka na przedszkole.

Od dawna wiadomo, że głośne czytanie doskonale wpływa na rozwój emocjonalny, intelektualny i społeczny dziecka. „Przedszkolak pragnie poznawać i oswajać świat [...] Dlatego lubi słuchać baśni, w których dobro musi zwyciężyć, a prawy i dzielny bohater otrzymać zasłużoną nagrodę” (Świerczyńska-Jelonek, 1995, s. 13). Głośno czytając, rodzice poma-

¹ Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach.

² Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach.

gają dzieciom nie tylko poznać i zrozumieć otaczający świat, lecz także odkryć zasady i reguły nim rządzące, kreować właściwe postawy społeczne i moralne. Taka lektura pozwala również zaznajomić się z wzorcami językowymi. Poprzez słuchanie książek dzieci poszerzają swój zasób słownictwa i przy okazji poznają zasady gramatyki języka, którym się posługują. Szwedzka Akademia Literatury Dziecięcej wymienia aż 17 zalet głośnego czytania (Kleiber, 2010, s. 14–19). Dzieci 3-letnie, którym czytano codziennie przez trzy miesiące, wykazywały się znacznie szerszym zasobem słownictwa, lepszą wymową i umiejętnością budowania zdań niż ich rówieśnicy, którym nie czytano z taką intensywnością (McCormick, 1984, s. 8). Głośne czytanie jest jedną z ważniejszych metod budowania wiedzy u dziecka (Anderson, Hiebert, Scott & Wilkinson, 1985). Wspólne czytanie z dzieckiem pozwala jednak nie tylko zdobywać wiedzę, ale również budować wzajemne relacje rodzic-dziecko (Sterling Honig, Shin, 2001, s. 193). Czytanie to również ważny element całego procesu wychowania młodego człowieka (Koźmińska, Olszewska, 2010). Rodzice powinni poznać potrzeby dziecka, wiedzieć jakie książki lubi, jacy bohaterowie literaccy mu imponują, a nie kierować się wyłącznie własnym gustem (Świerczyńska-Jelonek, 2006, s. 228). Z badań przeprowadzonych w 2001 r. przez pracowników University of British Columbia wśród rodziców 4-letnich dzieci wynika, że zainteresowania dzieci są dopiero trzecim z kolei kryterium wyboru książek przez rodziców (Anderson i in., 2010 s. 189–204). Rodzice zatem mają lub chcą mieć największy wpływ na kształtowanie gustów literackich swoich dzieci.

Głośne czytanie jest bardzo ważnym elementem wczesnej stymulacji rozwoju. Czytanie dzieciom od chwili urodzenia do momentu pójścia przez nie do szkoły przez 15 minut dziennie wpływa korzystnie na trzy płaszczyzny ich życia: inteligencję, emocjonalność i wiedzę (Fox, 2002). W opinii specjalistów czytanie przez rodziców jest formą okazywania dziecku nie tylko zainteresowania, ale również miłości i ciepła; podawane są także konkretne wskazówki na temat głośnego czytania dziecku (Baluch, 2011, s. 5–11). To zagadnienie stało się przedmiotem przeprowadzonego badania.

Opis przeprowadzonego badania ankietowego

Anonimowa ankieta skierowana była do rodziców 70 dzieci uczęszczających do Miejskiego Przedszkola nr 3 w Katowicach. Wypełniony formularz ankietowy zwróciły 32 osoby, co stanowi 46% wszystkich rodziców.

Badanie zostało przeprowadzone w celu ustalenia roli, jaką odgrywa głośne czytanie przez rodziców w kształtowaniu postaw czytelniczych u dzieci w wieku przedszkolnym. Uzyskano wiele informacji umożliwiających ustalenie tej roli, a także weryfikację założenia, że głośne czytanie jest istotnym elementem procesu wychowawczego u dzieci. Autorki również chciały się dowiedzieć, czy rodzice znają program „Cała Polska czyta

dzieciom” i czy książki z zalecanej przez autorów programu „Złotej listy” znajdują się w biblioteczках domowych.

Wyniki badania zostały, w wybranym zakresie, porównane z wynikami badania przeprowadzonego w placówce w Rogowie oraz z raportami czytelnictwa dzieci w Wielkiej Brytanii oraz USA (z 2015 r.). Strukturę ankietowanej grupy w ujęciu liczbowym zaprezentowano w tabeli 1.

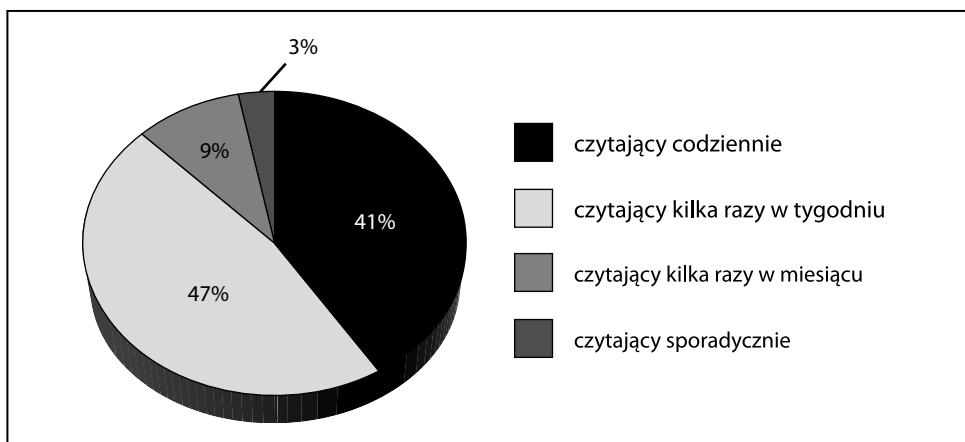
Tabela 1. Liczba ankietowanych rodziców z podziałem ze względu na wiek i płeć dziecka

	Grupa 3-latków	Grupa 4-5-latków	Grupa 6-latków	Razem
Dziewczynki	3	7	8	18 (56%)
Chłopcy	6	6	2	14 (44%)
Razem	9 (28%)	13 (41%)	10 (31%)	32 (100%)

Źródło: opracowanie własne

Czas poświęcany w domach na głośne czytanie dzieciom

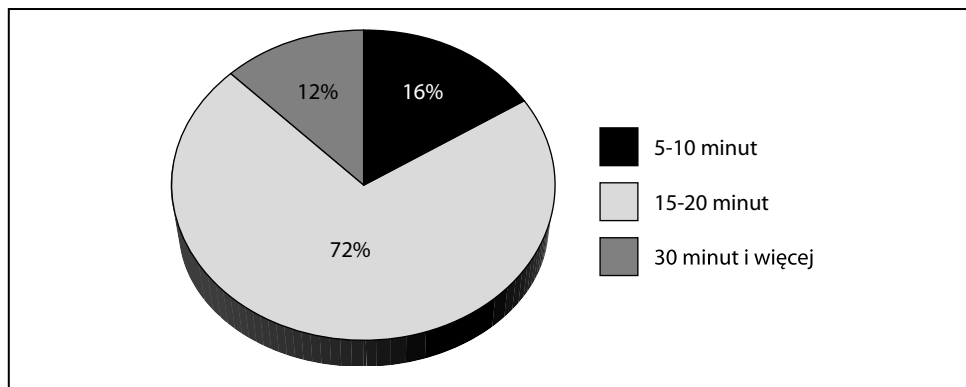
Wszyscy ankietowani rodzice (32 osoby), bez względu na wiek czy płeć dziecka, potwierdzili, że czytają swoim dzieciom książki. Ponadto 41% rodziców ogółu zadeklarowało, iż czyta swoim dzieciom codziennie, 47% – kilka razy w tygodniu, 9% – kilka razy w miesiącu, a 3% – sporadycznie (zob. wykres 1).

Wykres 1. Struktura ankietowanych ze względu na częstotliwość czytania dzieciom. Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych

Najwięcej rodziców czyta codziennie dzieciom z grupy 3-latków, a większość rodziców dzieci 4–6-letnich czyta im kilka razy w tygodniu.

Kolejnym istotnym zagadnieniem jest czas, jaki jednorazowo poświęcany jest na głośne czytanie. Spośród wszystkich ankietowanych 16% czyta dzieciom 5–10 minut, 72% około 15–20 minut, a kolejne 12% zadeklarowało, że czyta dziecku dłużej niż 30 minut (zob. wykres 2).

Wykres 2. Struktura ankietowanych ze względu na czas przeznaczony jednorazowo na czytanie dziecku. Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych

We wszystkich ankietowanych grupach wiekowych stosunek czytających 5–10 minut, 15–20 minut i 30 minut lub więcej kształtuje się bardzo podobnie. W każdej grupie przedszkolnej najwięcej rodziców przeznacza na czytanie dzieciom jednorazowo 15–20 minut.

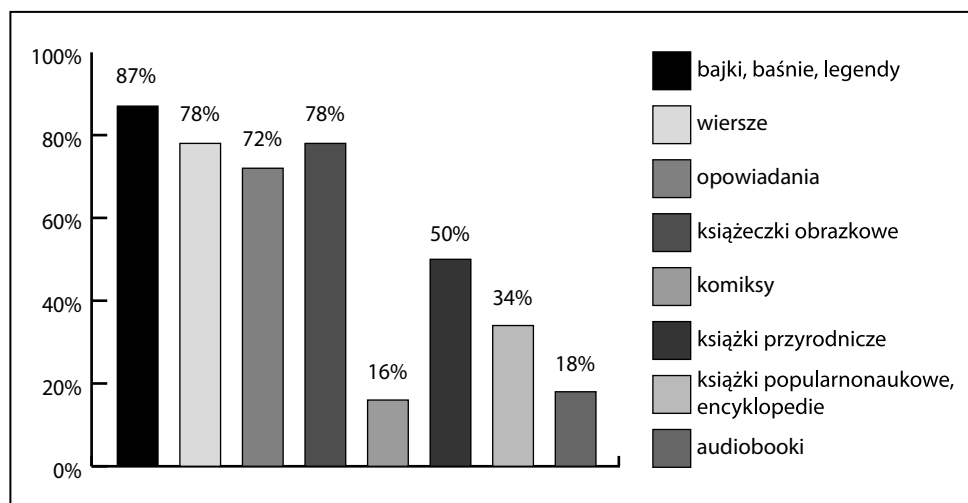
Preferencje czytelnicze dzieci przedszkolnych

Prawie wszyscy ankietowani rodzice (97%) stwierdzili, że są zachęcani przez dzieci do głośnego czytania im książek. W grupie 3-latków 100% ankietowanych potwierdziło, że ich dzieci proszą o wspólne czytanie, a w grupie 4–5-latków – 92%. W grupie 6-latków, podobnie jak w grupie najmłodszych dzieci, wszyscy rodzice są zachęcani przez dzieci do wspólnego czytania. Świadczy to o silnej potrzebie obcowania z literaturą dziecięcą i potrzebie kontaktu z rodzicami podczas czytania u wszystkich przedszkolaków, niezależnie od wieku.

Pytano także o gromadzenie przez dzieci własnych biblioteczek. Posiadanie takiego księgozbioru zadeklarowało 97% ankietowanych rodziców. W grupie 3- i 6-latków wszyscy rodzice potwierdzili fakt kolekcjonowania przez ich dzieci własnych książeczek (zob. wykres 3). W grupie 4–5-latków

92% dzieci ma własną biblioteczkę. Podsumowując, prawie wszystkie dzieci rodziców, którzy wzięli udział w ankiecie, mają w domach swoje własne zbiory literatury. Widoczna jest zależność pomiędzy posiadaniem domowej biblioteczki przez dziecko a jego potrzebą wspólnego czytania z rodzicami.

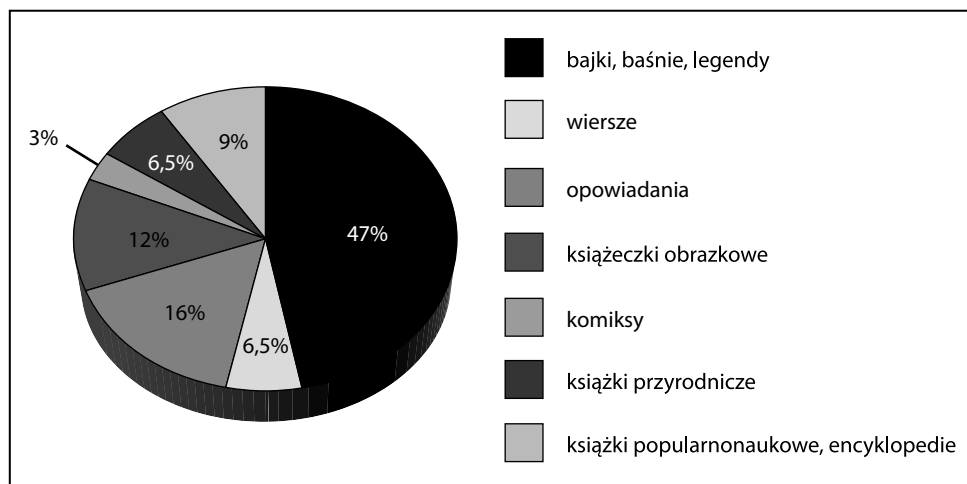
W bibliotekach tych przeważają bajki, baśnie i legendy, na drugim miejscu znajdują się wiersze i książeczki obrazkowe. Na trzecim miejscu znalazły się opowiadania, a następnie kolejno książki przyrodnicze, popularnonaukowe i encyklopedie, audiobooki oraz komiksy.

Wykres 3. Struktura księgozbioru dzieci 3–6-letnich. Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych

W poszczególnych grupach wiekowych struktura domowego księgozbioru prezentuje się jednak nieco inaczej. W grupie 3-latków dzieci posiadają kolejno od największej do najmniejszej liczby książek danej kategorii: bajki, baśnie i legendy, wiersze, książeczki obrazkowe, opowiadania, encyklopedie i książki popularnonaukowe, komiksy i książeczki przyrodnicze oraz audiobooki; w grupie dzieci 4–5-letnich: bajki, baśnie i legendy, wiersze, książeczki obrazkowe, opowiadania, książki przyrodnicze, encyklopedie, książki popularnonaukowe i audiobooki. U 6-latków najliczniej reprezentowaną grupę książek stanowią opowiadania, które w swoich zbiorach mają wszystkie dzieci z tej grupy. W dalszej kolejności są baśnie, bajki i legendy, wiersze, książki przyrodnicze, encyklopedie, książki popularnonaukowe, komiksy i audiobooki. Reasumując, dzieci w wieku 3–5-lat kolekcjonują bajki, baśnie i legendy, natomiast najstarsze przedszkolaki – opowiadania (zob. wykres 4).

W strukturze dziecięcego księgozbioru mają odbicie preferencje czytelnice przedszkolaków. Rodzice 47% wszystkich przedszkolaków uznali bajki, baśnie i legendy za najbardziej lubianą przez ich dzieci kategorię książek. Na drugim miejscu znajdują się opowiadania, które preferuje 16% przedszkolaków, a na trzecim książeczki obrazkowe – najbardziej lubiane przez 12% dzieci.

Wykres 4. Preferencje czytelnice dzieci 3–6-letnich. Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych

W grupie 3-latków najbardziej lubiane są bajki, baśnie i legendy, a w następnej kolejności książeczki obrazkowe oraz wiersze. W grupie 4–5-latków większość dzieci najbardziej lubi bajki, baśnie i legendy, a w dalszej kolejności książeczki przyrodnicze i wiersze. Najstarsza grupa dzieci preferuje opowiadania. Na drugim miejscu znajdują się bajki, baśnie i legendy, a na trzecim książeczki obrazkowe. Najmniej lubiana przez wszystkie przedszkolaki kategoria książek to audiobooki. Świadczyć to może o tym, że dla małych dzieci istotniejszy jest kontakt z czytającym rodzicem lub opiekunem od treści i fabuły przedstawianej im literatury.

Istnieje zatem silny związek między upodobaniami czytelniczymi dzieci a decyzją o zakupie lektury przez rodziców lub wyborem książek-podarunków przez rodzinę. Książki zakupione przez rodziców stanowią największą część domowych kolekcji wydawnictw dziecięcych według 60% ankietowanych rodziców, drugie w kolejności źródło gromadzenia książek stanowią prezenty od rodziny, a na trzecim miejscu znajdują się pozycje z biblioteki. Książki kupuje dzieciom 67% rodziców 3-latków i 70% rodziców 6-latków. Z kolei dzieciom 4–5-letnim lektury kupuje nieco mniej rodziców – 46%,

lecz więcej książek, w porównaniu do innych grup wiekowych, pochodzi z innych źródeł (prezenty, książki rodzeństwa) – 54%.

Z badania wynika, że bardzo mało dzieci przedszkolnych korzysta ze zbiorów bibliotek. Choć 50% ankietowanych we wszystkich grupach wiekowych twierdzi, że odwiedziło z dzieckiem przynajmniej raz bibliotekę, nie ma to odzwierciedlenia w strukturze domowych zbiorów książek (nieliczni ankietowani deklarowali, że wśród czytanych w domach książek znajdują się również te wypożyczone z biblioteki).

Relacje dziecko-rodzic podczas domowych seansów czytelniczych

Rodziców przedszkolaków poproszono w ankiecie o szczegółowe opisanie, jak w ich domach wygląda wspólne czytanie z dziećmi. Wszystkie dzieci lubią tę formę spędzania wolnego czasu z rodzicami i aktywnie w niej uczestniczą. Głośne czytanie pozwala nie tylko mile spędzić razem czas, lecz również nawiązać bardzo bliski kontakt z dzieckiem. W domach ankietowanych najczęściej czytają mamy (62%), rzadziej dziadkowie (22%), a najrzadziej czytają dzieciom ojcowie (16%). Liderami czytania 3-latków pozostają mamy, a następnie ojcowie i dziadkowie. Dzieciom z grupy 4–5-latków najczęściej czytają mamy, w drugiej kolejności dziadkowie i na trzecim miejscu ojcowie. Dzieciom z grupy 6-latków czytają głównie mamy i sporadycznie ojcowie.

Do aktywności podejmowanych przez dzieci podczas słuchania książek zalicza się najczęściej oglądanie obrazków w czytanej książeczce (87%), zadawanie pytań na temat usłyszonej treści (68%) oraz próby samodzielnego „czytania” i odtwarzania z pamięci fragmentów usłyszonej treści (53%). W poszczególnych grupach wiekowych rodzaje podejmowanych przez dzieci aktywności podczas głośnego czytania przedstawiają się inaczej. Oglądanie obrazków to domena dzieci 4–5-letnich – wszystkie dzieci ankietowanych rodziców w tej grupie wiekowej podejmują ten rodzaj aktywności, nieco mniej jest ich w grupie 6-latków (90%) i najmniej w grupie 3-latków (78%). Pytania na temat usłyszonej treści najczęściej zadają dzieci 4–5-letnie (70%), w drugiej kolejności 3-latki (67%), a następnie dzieci 6-letnie (60%). Samodzielnego „czytania” i odtwarzania z pamięci fragmentów usłyszonej treści najczęściej podejmują się 6-latki (60%), na drugim miejscu 4–5-latki (54%), a najrzadziej dzieci 3-letnie (45%). Wyniki te korespondują z cechami charakterystycznymi dla poszczególnych etapów rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym. W wieku 3 lat maluszki intensywnie poznają świat, chętnie oglądają obrazki w książeczkach, ale zadają też mnóstwo pytań. Nie są w stanie zbyt długo skupić się na słuchaniu bajki, wolą utwory krótkie, rymowanki i kolorowe ilustracje. Dla nich najważniejsze jest poczucie bezpieczeństwa i bliskości rodziców. Dzieci w wieku 4–5 lat są bardzo aktywne ruchowo i werbalnie, są nieopanowane i spontaniczne. Ten wiek nadal charakteryzuje się częstym zadawaniem pytań. W wieku 5 lat zaczynają

oddzielać fantazję od rzeczywistości, potrafią już zapamiętywać fragmenty usłyszanego treści. Bardzo lubią spędzać czas z rodziną. Dzieci 6-letnie są już dobrze rozwinięte językowo i dużo rozumieją. Same potrafią tworzyć opowieści, sprawniej myślą za pomocą słów, a nie obrazów (Ungeheuer-Gołąb, 2012, s. 10–21).

Ulubione książeczki przedszkolaków a „Złota lista” lektur

Rodzice przedszkolaków, którzy wzięli udział w badaniu, są z całą pewnością świadomi tego, że czytanie dziecku od najmłodszych lat jest ważnym elementem wychowania młodego człowieka. Aż 97% osób zadeklarowało znajomość ogólnopolskiego programu popularyzującego czytelnictwo u dzieci pod nazwą „Cała Polska czyta dzieciom”. Jednak znajomość programu i „Złotej listy” lektur zalecanych przez specjalistów nie w pełni koresponduje z wyborami dzieci.

Do ulubionych książek dzieci 3-letnich należą bajki³: *Śpiąca królewna*, **Kubuś Puchatek**, *Trzy małe świnki*, *Wilk i siedmioro kozłat*; wiersze **Jana Brzechwy** i **Juliana Tuwima**; opowiadanie *Czarodziejskie przygody Franka*; książeczki obrazkowe: *Świat zwierząt* i *O konikach*; *Encyklopedia zwierząt*. Tylko trzy tytuły spośród nich znajdują się na liście zalecanych lektur.

Rodzice dzieci 4-5-letnich za ulubione książki swoich dzieci uznali bajki: *Kot w butach*, *Świnka Peppa*, *Królewna Śnieżka*, *Najpiękniejsze baśnie europejskie*, ***Przygody Franklina***, ***Kubuś Puchatek***, *Bambi*; **wiersze Jana Brzechwy i Juliana Tuwima**; książki przyrodnicze: *Świat zwierząt*, *Encyklopedia dinozaurów*. Spośród wymienionych tytułów jedynie 4 znajdują się na „Złotej liście” lektur.

Dzieci 6-letnie najbardziej lubią *Bajki o księżniczках*; opowiadania: *O chłopcu, który lubił bajki*, ***Dzieci z Bullerbyn***, *O kotku Karmelku*, ***Martynka i kotki***; książki przyrodnicze: *Zwierzęta świata* Martyny Wojciechowskiej. Tylko dwa tytuły znajdują się na liście zalecanych lektur.

Korzyści płynące z głośnego czytania dzieciom w ocenie rodziców

Rodzice uczestniczący w badaniu na pierwszym miejscu podkreślili rozwój wyobraźni i abstrakcyjnego myślenia jako największą korzyść płynącą z głośnego czytania dzieciom. Na drugim miejscu znalazło się kształtowanie nawyku czytania i wzbogacanie słownictwa. Kolejne, trzecie miejsce rodzice przyznali pogłębianiu więzi uczuciowej z dzieckiem. Następnie rodzice zwrócili uwagę na: relaks, odpoczynek, wyciszenie emocji i usypianie; kształtowanie właściwych postaw społecznych oraz rozwijanie wrażliwości i empatii.

³ Pogrubioną czcionką zaznaczono tytuły, które występują na „Złotej Liście”.

W poszczególnych grupach wiekowych respondenci szeregowali korzyści nieco inaczej. Rodzice dzieci z grupy 3-latków za najważniejszą korzyść z głośnego czytania uznali rozwój wyobraźni i abstrakcyjnego myślenia, a za najmniej istotną – pogłębianie więzi uczuciowej z dzieckiem. Dla rodziców 4–5-latków istotny jest zarówno rozwój wyobraźni i abstrakcyjnego myślenia, jak również kształtowanie nawyku czytania, a mniejsze znaczenie ma kształtowanie właściwych postaw społecznych. Z kolei dla rodziców najstarszych dzieci z grupy 6-latków trzy korzyści są równorzędne: rozwój wyobraźni, kształtowanie nawyku czytania i pogłębianie więzi uczuciowej z dzieckiem. Kształtowanie właściwych postaw społecznych uznali za najmniej znaczącą korzyść.

Wnioski

Nadrzędnym celem przeprowadzonego badania było ustalenie roli, jaką odgrywa głośne czytanie przez rodziców w kształtowaniu postaw czytelniczych u dzieci w wieku 3–6 lat. Umożliwiła to analiza odpowiedzi udzielonych przez rodziców przedszkolaków z Miejskiego Przedszkola nr 3 w Katowicach.

Blisko połowa ankietowanych czyta dzieciom co najmniej kilka razy w tygodniu przez 15–20 minut jednorazowo. Dla porównania, 43% rodziców dzieci z przedszkola w Rogowie zadeklarowało, że czyta dzieciom „czasami”. W badaniach ankietowych przeprowadzonych wśród rodziców dzieci przedszkolnych w Wielkiej Brytanii (Bell, 2016) 78% respondentów, a w USA (Robinson, 2016) 55% zadeklarowało, że czyta dzieciom co najmniej kilka razy w tygodniu. Dzieci są zatem osławiane z literaturą już na samym początku swojej ścieżki edukacyjnej, a w wielu domach znacznie wcześniej, co ma niebagatelny wpływ na kształtowanie u nich potrzeby czytania od najmłodszych lat życia.

Dzieci z katowickiej placówki chętnie i aktywnie uczestniczą w sesjach czytelniczych, same zachęcając rodziców do czytania. Dzieje się tak dlatego, że rodzice wzbudzili w nich potrzebę głośnej lektury w wolnym czasie. Dzieci w wieku przedszkolnym mają silną potrzebę bliskości i okazywania im zainteresowania, wspólne czytanie z rodzicami zaspokaja te potrzeby jednocześnie.

Prawie wszystkie dzieci ankietowanych (97%) mają swoje biblioteczki, a w nich ulubione pozycje książkowe. W podobnej ankiecie, przeprowadzonej wśród rodziców przedszkolaków w Rogowie (Bohdziewicz, Suska, 2014), 84% ankietowanych zadeklarowało posiadanie przez dzieci własnych domowych zbiorów lektur. Umożliwiając dzieciom kolekcjonowanie ulubionych książek, dając im w posiadanie coś co należy wyłącznie do nich, o co muszą dbać i z czego samodzielnie mogą korzystać, rodzice nie tylko dowartościowują dzieci, ale również kształtują w nich potrzebę posiadania własnych książek, sięgania po nie w wolnym czasie i dbania o swoje zbiory.

W badaniu ujawniła się zależność pomiędzy posiadaniem przez dziecko własnej biblioteczki a pojawieniem się u niego potrzeby głośnego czytania.

Większość książek w zbiorach dzieci z Miejskiego Przedszkola nr 3 w Katowicach stanowią wydawnictwa zakupione przez rodziców. Istnieje silny związek pomiędzy strukturą biblioteczek dzieci, a ich preferencjami czytelnictwami. Oznacza to, że rodzice kierują się przy zakupie książek gustem i potrzebami swojego dziecka. Z całą pewnością wpływa to zachęcająco na dzieci i pozwala im rozwijać się literacko.

Zakres prezentowanej dzieciom literatury jest szeroki i obejmuje zarówno bajki, baśnie i legendy, jak i wiersze, książki przyrodnicze i popularnonaukowe. Autorki ustaliły jakie książki dzieci lubią najbardziej i jak zmieniają się z wiekiem ich preferencje czytelnictwa. Z założenia dzieci w wieku przedszkolnym od 3 do 7 lat uwielbiają bajki i baśnie, rymowaną poezję z elementami humoru, nonsensu i zabawy (Adamczykowa, 2001, s. 37), choć jest to duże uogólnienie. Rodzice przedszkolaków z Rogowa (80% ankietowanych) wskazywali na bajki i wierszyki, jako ulubione lektury swoich dzieci. Na drugim miejscu, pod względem popularności, znalazły się u nich baśnie i legendy oraz książki przyrodnicze. Z badania przeprowadzonego w Katowicach wynika, że w najmłodszej grupie dzieci najchętniej słuchają bajek, baśni i legend, chętnie oglądają też książeczki obrazkowe. Nieco rzadziej słuchają wierszy i opowiadań. Dzieci z grupy 4–5-latków obok bajek, baśni i legend bardzo lubią też książki przyrodnicze i wiersze. Dzieci z najstarszej grupy przedszkolnej najbardziej lubią opowiadania, a w drugiej kolejności bajki i baśnie. Można zatem stwierdzić, że młodsze dzieci preferują świat baśni, a im są starsze tym chętniej sięgają po literaturę opisującą rzeczywistość, otaczającą ich świat, który rozumieją lepiej niż młodsze dzieci i potrafią prawidłowo nazywać różne zjawiska oraz uczucia i emocje. Rodzice wychodzą naprzód potrzebom swoich dzieci i wraz ze zmianą ich zainteresowań czytelnictwa, zmienia się zakres kupowanych przez nich książek.

Mimo znajomości programu czytelnictwa „Fundacji ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom” ankietowani rodzice, wymieniając tytuły ulubionych książek swoich dzieci, wskazywali na pozycje, które w większości nie znajdują się na liście lektur zalecanych przez specjalistów dla dzieci w wieku przedszkolnym. Co ciekawe, z badań, prowadzonych w latach 1996–2001 w Katedrze Pedagogiki Społecznej Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego wynika, że ulubione lektury dzieci w wieku przedszkolnym to wiersze Brzechwy i Tuwima, baśnie Andersena, baśń *O krasnoludkach i sierotce Marysi* Marii Konopnickiej, książki Kornela Makuszyńskiego, *Dzieci z Bullerbyn* Astrid Lindgren oraz inne książki dla dzieci wydane przed 1990 r. (Świerczyńska-Jelonek, 2006, s. 230–231). Większość wymienionych przez warszawskie dzieci tytułów książek, za wyjątkiem baśni Konopnickiej, znajduje się na „Złotej liście” lektur, choć w różnych kategoriach wiekowych. W niniejszym opracowaniu respon-

denci wskazali tylko sześć takich tytułów. Istnieją co najmniej dwa powody rozbieżności pomiędzy listą ulubionych lektur katowickich przedszkolaków a listą lektur zalecanych dla nich. Po pierwsze, dzieci mogą nie mieć styczności z zalecanymi pozycjami, a więc rodzice albo nie kupują tych książek albo kupują, ale nie czytają ich dzieciom. Po drugie, być może rodzice kupują polecane utwory, czytają je dzieciom, ale literatura ta nie jest dla dzieci na tyle atrakcyjna, by stać się ich ulubioną. Temat jest ciekawy i warto w przyszłości przeprowadzić szczegółowe badania, które mogłyby pomóc w opracowaniu listy lektur, która zadowalałaby zarówno znawców literatury dziecięcej, jak i, przede wszystkim dzieci.

Bez wątpienia rodzice katowickich przedszkolaków są świadomi wpływu głośnego czytania na proces wychowywania młodego człowieka, a za największą korzyść płynącą z czytania dzieciom uznali rozwój wyobraźni i abstrakcyjnego myślenia. Dla rodziców przedszkolaków z Rogowa również najważniejszy był wpływ czytania na rozwój wyobraźni dziecka, a w drugiej kolejności na wzbogacanie słownictwa. W obu badaniach relaksacyjny aspekt głośnego czytania nie był dla rodziców najistotniejszy. W ankietach przeprowadzonych w Wielkiej Brytanii i USA, w obu przypadkach, za największy pożytek głośnego czytania rodzice uznali wzbogacanie słownictwa i rozwój języka. W dalszej kolejności wskazywali na wzbogacanie wyobraźni i przyjemność ze wspólnego spędzania czasu. Podsumowując, głośne czytanie dzieciom w wieku przedszkolnym wpływa na rozwój ich wyobraźni i języka, wzbogaca zasób słownictwa, co determinuje zdolność samodzielnego czytania i przygotowuje je do nauki w szkole. Kształtuje potrzebę obcowania z książką, posiadania własnych zbiorów, zachęca do poznawania nowej literatury, poszukiwania jej źródeł, w tym do korzystania z biblioteki. Daje możliwość budowania więzi emocjonalnej między dzieckiem a rodzicem. Pozwala poznać normy i zasady funkcjonujące w społeczeństwie, odróżnić dobro od zła. To jedna z lepszych metod na poznanie własnego dziecka, jego potrzeb, gustów i myśli (Duursma, Augustyn, Zuckerman, 2008, s. 4–5). Wszystkie wymienione elementy odgrywają istotną rolę w kształtowaniu u dziecka postawy proczytelniczej.

Ważnym zagadnieniem jest także dobór właściwej literatury dla młodego czytelnika. Współczesny rynek wydawniczy oferuje olbrzymią liczbę książek. Wśród nich znajduje się klasyka literatury, wiele książek napisanych w oparciu o bajki, baśnie i legendy, wybór wierszy i książki nowoczesne – multimedialne. Dobór odpowiednich lektur do domowej biblioteczki dziecka może być zatem problematyczny. Z całą pewnością przy wyborze należy kierować się potrzebami i gustem dziecka, a nie własnymi zainteresowaniami. Warto dziecku doradzać, zachęcać je, ale nie można narzucać mu własnych gustów literackich. Książki, które podobały się w dzieciństwie rodzicom, niekoniecznie spodobać się ich dzieciom. Przed zakupem dzieł dla dziecka warto również zapoznać się z listą lektur zale-

canych przez specjalistów, stanowiącą cenne źródło informacji dla rodzica poszukującego dobrej literatury dziecięcej (Papuzińska, 2007, s. 33).

Wszystkie badania przeprowadzone w Polsce i za granicą potwierdzają głośną lekturę: rodzice czytają małym dzieciom z pełną świadomością płynących z tego korzyści. Inną kwestią jest stan czytelnictwa dorosłych. Jeśli rodzice nie będą dzieci inspirować, nie będą dawać im przykładu, szybko zniechęcą je do czytania. Dzieci nie będą czytać dla przyjemności, a po lektury szkolne sięgać będą z niechęcią. Od rodziców przede wszystkim zależy, czy wychowają swoje dzieci na świadomych i pełnych wrażliwości odbiorców literatury, czy na pozbawionych wyobraźni konsumentów kultury masowej.

Bibliografia

- Adamczykowa, Z. (2001). *Literatura dla dzieci: funkcje, kategorie, gatunki*. Warszawa: Wydawnictwo WSP TWP.
- Anderson, J., Anderson, A., Shapiro, J., Lynch, J. (2001). Fathers' and Mothers' Book Selection Preferences for Their Four Year Old Children. *Reading Horizons*, 41(4), 189–204.
- Anderson, R.C., Hiebert, E., Scott, J., Wilkinson, I. (1985). *Becoming a nation of readers: The report of the Commission on Reading*. Champaign, IL: Center for the Study of Reading.
- Baluch, A. (2011). Być razem poprzez wspólne czytanie. *Guliwer*, 1, 5–11.
- Bell, C. (2016). Kids & Family Reading Report: United Kingdom. Raport za rok 2015 pobrany 2 marca 2016, z: <https://www.scholastic.co.uk/readingreport>
- Bohdziewicz, T., Suska, D. (2014). Wychowanie przez czytanie, czyli jak zachęcić dziecko do czytania książek. Pobrane 16 stycznia 2016, z: <http://szkolarogowo.edu.pl/biblioteka/Analiza%20ankiet-przedszkole.doc>
- Dowd Lambert, M. (2015). Children, Children, What Do You See? *The Horn Book Magazine*, 11/12, 29.
- Duursma, E., Augustyn, M., Zuckerman, B. (2008). Reading Aloud to Children: The Evidence. *Pediatrics for Parents*, 26(5&6), 4–5.
- Fox, M. (2002). The Power and The Story: How Reading Aloud to Children Will Change Their Lives Forever. *Orana*, 7, 4–8.
- Gaschke, S. (2004). *Czarownice, hobbici i piraci*. Kraków: Wydawnictwo M.
- Kleiber, A. (2010). Jak wychować „pożeracza książek”? *Bibliotekarz*, 10, 14–19.
- Koźmińska, I., Olszewska, E. (2010). *Wychowanie przez czytanie*. Warszawa: Świat Książki.
- McCormick, S. (1984). Reading Aloud to Preschoolers Age 3-6: a Review of the Research. *Reading Horizons*, 24(1), 7–12.
- Papuzińska, J. (2007). *Dziecięce spotkania z literaturą*. Warszawa: Centrum Edukacji Bibliotekarskiej i Dokumentacyjnej im. Heleny Radlińskiej.
- Robinson, R. (2016). Kids & Family Reading Report: 5th Edition. Raport pobrany 2 marca 2016 z: <http://www.scholastic.com/readingreport/#usedition>

- Sterling Honig, A., Shin, M. (2001). Reading Aloud with Infants and Toddlers in Child Care Settings: an Observational Study. *Early Childhood Education Journal*, 28(3), 193–197.
- Świerczyńska-Jelonek, D. (2006). Dziecięce kryteria oceny książki. W: G. Leszczyński, D. Świerczyńska-Jelonek, M. Zając (red.), *Książka dziecięca 1990-2005. Konteksty kultury popularnej i literatury wysokiej* (s. 227–233). Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.
- Świerczyńska-Jelonek, D. (1995). Wybrane problemy czytelnictwa dzieci. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 4, 13.
- Ungeheuer-Gołąb A. (2012). *Literackie inspiracje w rozwoju przedszkolaka*. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Katarzyna Pajerska, Joanna Starzak

The role of reading aloud in creating the attitudes of parents reading to children aged 3–6 years (based on research conducted in the Municipal Kindergarten No. 3 in Katowice)

Abstract

The article concerns the problem of reading aloud to children of preschool age. According to the authors, reading together with parents is an important part of raising a young man. In order to determine the role it plays in shaping the attitudes of reading in children, a questionnaire was conducted. It was attended by parents representing 32 children from the Municipal Kindergarten No. 3 in Katowice. The research produced a series of information necessary to establish the role that reading aloud plays in shaping the attitudes of reading in children 3-6 years old. This information includes, among others, regularity of reading together, time spent by the parents on reading to children, the types of activity undertaken by children during the reading aloud, the structure of domestic collections of children's literature, as well as tastes and reading preferences in different age groups of preschoolers. Parents showed great knowledge about the benefits of reading aloud to children. An attempt was made to identify the source of discrepancies between the list of favorite children's books and the "Golden List" of recommended reading by experts in children's literature.

Keywords: children's reading, kindergarten children, children's books, reading aloud